

Stichting Werkgroep Milieubeheer Rhenen

NIEUWSBRIEF 2003 NR. 2

INHOUD

HALFJAAR OVERZICHT

BESTUURSWISSELINGEN

TINA CLOUS 1910-2003

PALMERSWAARDNIEUWS

WMR EN DE ADVIESGROEP MILIEU

NIEUW STREEKPLAN UTRECHT

HANS WAANDERS IN SEARCH OF BLUE

DE WATERTOETS

EUROPESE VOGELRICHTLIJN

DE WARME DROGE ZOMER VAN 2003

WIJKBEHEER

DE THYMSE BERG

BROEDVOGELINVENTARISATIES 2003

RECONSTRUCTIE GELDERSE VALLEI / UTRECHT OOST

PLATFORM DUURZAAM RHENEN

*Wilt u reageren op hetgeen u leest in onze Nieuwsbrief? GRAAG!!
Voor plaatsing in de volgende Nieuwsbrief is copy welkom op het
redactiesecretariaat vóór 15 maart 2004. Ook tussentijdse reacties zijn
natuurlijk welkom. Mailen kan naar kahjak@hetnet.nl*

HALFJAAR OVERZICHT

De aandacht van de WMR richtte zich de laatste maanden o.a. op het Brinkhousterrein. De ooit onduidelijk gestarte "kleinschalige industrie om de kern van Achterberg te ontlasten", groeit uit tot een volwassen industrieterrein met inmiddels een 9e vestiging! Zéér gezichtsbepalend onder aan de voet van de Laarsenberg én een bedreiging voor de ecologische verbinding. Aan handhaving m.b.t. de inpassing wordt niet voldaan!

Het nieuwe streekplan met door de gemeente Rhenen "opgerekte rode contouren" voor woningbouw, alsook het reconstructieplan voor het gebied Gelderse Vallei / Utrecht Oost kregen aandacht.

Op provinciaal niveau hebben wij met de heer Zuidema contact over de compensatie van gekapte bomen in onze gemeente. De boswet schrijft dwingende herplantvoorschriften voor. Die gelden ook voor de Cuneraweg, Rhenendaal en in de nabije toekomst mogelijk voor de Thijmse Berg. Rhenen volgt hier de wettelijke regels niet en wij willen Rhenen wel groen houden!

Positieve samenwerking is er ontstaan bij het behoud van de steilrand. Deze strook grond vormt een overgangsgebied van de Heuvelrug naar de uiterwaard en dreigt op meerdere plaatsen te verkommeren. Het betreft hier wel een beschermd gebied met hoge natuurwaarden. Door de aanwonenden wordt soms uit onwetendheid verkeerd gehandeld in deze bijzondere steilrand. Er wordt gekapt, gestort en geëgaliseerd. De gemeente (VROM) en de WMR startten samen een voorlichtingsronde. Deze informatie wordt goed ontvangen bij de belanghebbenden/ aanwonenden. Dit najaar komt ook Elst aan de beurt.

Met de "uitbreiding aanwijzing E.U. Vogelrichtlijn", per juli 2003, zijn wij blij. Onze ondersteuning in deze aan het ministerie heeft positief uitgekapt. Binnen de winterdijken langs de Rijnsoever, vanaf Elst/Amerongen tot aan Rhenen, is de Elster Buitenwaard nu toegevoegd aan de Vogelrichtlijn.

Omdat WMR ook gesprekspartner is in de gemeentelijke adviesgroep Milieu en deelneemt in het Duurzaamheidsplatform, hebben wij kunnen aandringen op een gedegen gemeentelijk Waterplan. U heeft daarover kunnen lezen in ons vorige nummer. Inmiddels wordt dit uitgevoerd door de gemeente.

Voor het komende seizoen staat bij ons de discussie Windmolens in het Binnenveld op de agenda. We hebben hierover contact met de stichting "Mooi Wageningen". Wordt vervolgd.

De oproep voor meer werkgroepleden en meer donateurs, in de voorjaarskrant, heeft enkele positieve reacties opgeleverd voor de WMR. Onze werkgroep is nu uitgebreid met een zeer betrokken Rhenenaar en we hebben een nieuwe donateur mogen verwelkomen. Daar zijn we blij mee! Onze vraag naar meer vrijwilligers en donateurs/ sponsors blijft echter nog actueel!

Wilt u meepraten over bovenstaande onderwerpen, of over andere 'groene' onderwerpen die u ter harte gaan, meldt u aan: 0318 471618 of w.schulte@freeler.nl

Wil Schulte

BESTUURSWISSELINGEN

Penningen en donateurs

De penningvrouw Nel Terpstra heeft de zorg voor de kas overgedragen aan Alie de Boer. Voor haar trouwe diensten en altijd kloppende kasboek, danken wij haar hartelijk. Als bedankje heeft Nel een gepaste VVV bon ontvangen.

Gelijktijdig is de ondersteunende hulp van Ans Prins beëindigd. Haar gaan wij bedanken tijdens de november bijeenkomst! Gedurende wel 12 jaren heeft Ans de zorg gehad voor het donateurbestand én zorgde zij voor het rondsturen van de Nieuwsbrieven en de acceptgiro's.

Destijds was splitsing een must. Al deze taken zijn nu weer samengevoegd. De automatisering van de administratie na de invoering van de Euro, was voor Nel een extra rede om haar functie over te dragen. Alie gaat proberen of met "het gemak van de automatisering" de penningen en de donateuradministratie weer vanuit één adres gevoerd kunnen worden. Eén verandering is er nu al bekend: uw acceptgirokaart zal niet meer op naam worden aange-reikt. Van de donateurs verwachten we dus iets meer zelfwerkzaamheid.

We hopen dat de automatisering ons niet de das omdoet! Wij kunnen niet zonder uw gulle bijdrage!

Alie, welkom en succes met de boekhouding en de rest.

Het voorzitterschap

In 2000 nam ondergetekende de hamer over van Dirk Prins, onder voorwaarde dat het voor een periode van 2 jaar zou zijn. Er moet nu dus nodig opgevolgd worden. Niet in het minst

omdat ik nogal eens verstek laat gaan, wegens verblijf in het buitenland.
 Minder beschikbaar zijn voor vergaderen en "representatie" gaat ten koste van de WMR (en het levert iets op als schuldgevoel bij mij.)
 Daarom wordt nu gestoeid over opvolging....
 We hebben het intern al geregeld: de werkgroepvergaderingen worden al geruime tijd voorgezeten door Han Runhaar. Nu rest nog een opvolger aan te stellen voor "het echte- externe voorzitterschap".

We zoeken niet alleen binnen de bestaande werkgroep naar een opvolger. De mogelijkheid bestaat dat u als donateur ambitie heeft en tijd, om de WMRkar te trekken.
 WELKOM! Voorzitten is ook heel leuk:
 U kunt de absolute steun van 11 werkgroep-leden verwachten en ik werk graag tot 1-1-2004 mijn opvolger in.
 Enthousiast? Meer informatie? Schroom niet, bel mij 0318 471618.

Wil Schulte

STICHTING WERKGROEP MILIEUBEHEER RHENEN				
<i>Voorzitter:</i>	Wil Schulte	Franseweg 102	3921 DK Elst	0318 471618
<i>Secretaris:</i>	Piet van Klaveren	Rijksstraatweg 251	3921 AH Elst	0318 472304
<i>Penningmeester:</i>	Alie de Boer	Pr. Bernardstraat 42	3911 CP Rhenen	0317 613696
<i>Redactie:</i>	Karina Hendriks	Vijverberg 12	3911 JP Rhenen	0317 618334
<i>Postadres:</i>	Stichting WMR	Postbus 67	3910 AB Rhenen	
<i>Postgiro:</i>	2911077	t.n.v. penningmeester WMR Rhenen		

TINA CLOUS 1910-2003

Op 11 juni 2003 overleed mevrouw I.E. Clous- Veen, of Tina Clous zo als velen haar kenden. Zij was kun je wel zeggen de oprichtster van de WMR.
 Een veel bewogen leven: opgegroeid in de Zaanstreek in een gezin waar boeken en cultuur een belangrijk element waren en bekende schrijvers en toneelspelers over de vloer kwamen.
 Zij werd actrice en trad op in (kleine) rollen op het grote toneel. Woonde in een zelfde huis met Fien de la Mar. Over die tijd kon ze zeer boeiend vertellen.
 Toen ze in het huwelijk trad was het voorbij met toneelspelen. Ze werd de echtgenote van een tandarts in Oosterbeek en samen kregen ze vijf kinderen. In de oorlogsjaren vonden veel van haar oude vrienden uit de toneelwereld een gastvrij onthaal in het grote huis, en verbleven enkelen daar geruime tijd omdat zij niet wilden tekenen voor de cultuurkamer. De slag om Oosterbeek was ook zeer ingrijpend.
 Na een scheiding belandde zij begin jaren '70 in Rhenen aan de Koningshof waar zij een nieuw leven begon. Het rapport van de club van Rome had grote indruk op haar gemaakt en denkend aan haar kleinkinderen vond ze dat ze daar daadwerkelijk wat mee moest doen. En wel dicht bij huis, zeer concreet. Daarom nam zij het voortouw bij het oprichten van een Werkgroep Milieubeheer in Rhenen, zoals dat ook in vele andere plaatsen gebeurde in die tijd. Jarenlang is zij de drijvende kracht geweest, en wel op zeer markante wijze.
 Er werden liederen gemaakt en gezongen, vele vergaderingen bezocht en brieven geschreven. Ze toerde rond in haar DAFje. In Rhenen zelf was het uiteraard de fiets. Menigmaal belandden er notities in de bussen van de medewerkgroepleden, met veel op en aanmerkingen en onderstrepingen. Iedereen met ideeën en klachten kon een beroep op haar doen. Zo heeft ze jarenlang een binnenvaartschipper gesteund, die schade had opgelopen door een illegale lozing op de Rijn bij Rhenen. Ze genoot van het omgaan met jonge mensen, mede door de banden met de toen nog Landbouwhogeschool in Wageningen. In de Rhenense tijd richtte zij ook een plaatselijke afdeling van D'66 op. Gedurende twee jaar zat zij namens een gezamenlijke lijst van D'66 en de toenmalige PPR in de gemeenteraad van Rhenen.
 Eind tachtiger jaren verhuisde ze weer naar Oosterbeek om te genieten van een welverdiende oude dag, alhoewel.....in de serviceflat werden de bewoners al snel na haar komst geactiveerd om de gezamenlijke ruimte te moderniseren en te verlevendigen.
 Bij haar crematie werd ook de Rhenense tijd door haar familie speciaal gememoreerd. Tot slot werd haar lijflied ten gehore gebracht : Alle Menschen Werden Bruder.

Alie de Boer

PALMERSWAARDNIEUWS

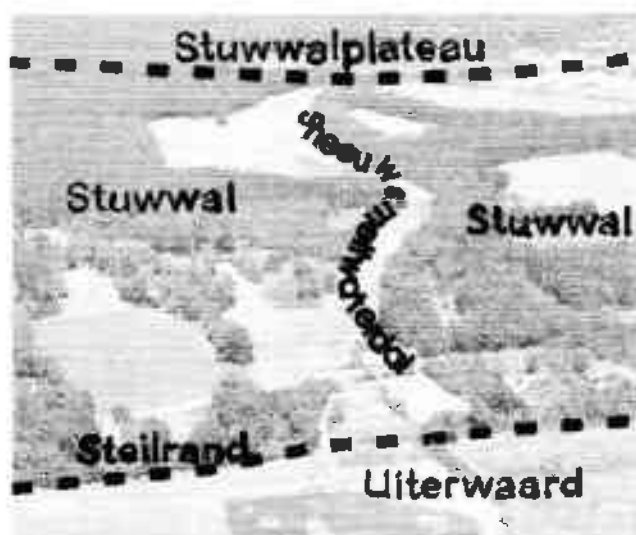
Informatie-avond bewoners steilrand¹

Zoals als eerder geschreven maken wij ons zorgen over het beheer van de steilrand die de overgang vormt tussen de Palmerswaard en de Utrechtse Heuvelrug. Deze met bos begroeide helling heeft officieel (= in het bestemmingsplan Buitengebied) de status van natuurgebied. Probleem is echter dat de steilrand merendeels eigendom is van de bewoners van de huizen aan de Utrechtse Straatweg, en dat veel bewoners niet op de hoogte zijn van de beschermde status. Op een aantal plekken is het bos gekapt om plaats te maken voor tuinen. Daarom heeft de WMR op woensdag 18 juni een informatieavond georganiseerd voor de bewoners van de Utrechtse Straatweg nummers 3 t/m 93. Voorafgaand hadden de bewoners al een brief gehad van de WMR en de gemeente waarin ze werden gewezen op de beschermde status van het gebied.

De avond werd gehouden in het huis van mevrouw Bonnema, Utrechtsestraatweg 57, en werd druk bezocht: vrijwel alle huiseigenaren waren op de avond aanwezig. De gemeente Rhenen was vertegenwoordigd door wethouder van den Berg, en het Utrechts Landschap door de boswachter Tjitske Lubach. Door Dirk Prins werd een dia-lezing gegeven waarin duidelijk werd gemaakt waarom de steilrand is aangewezen als natuurgebied, en waarom het hier aanwezige hardhoutoibos zo'n hoge natuurwaarde heeft. Verteld werd dat elk ingrijpen en vooral tuinieren een grote verstoring geeft, zelfs als het resultaat 'groen' is. Vooral de oude dikke Essen, Eiken, Iepen en Zoete kersen met een niet verstoorde bosgrond en kruidengroei zijn van grote waarde.

Al tijdens de lezing ontstond er een levendige discussie over het beheer van de steilrand en van de aangrenzende Palmerswaard. Veel bewoners waren oprecht verbaasd over het feit dat een deel van hun terrein de status 'natuurgebied' heeft, en gaven aan daarvan nooit op de hoogte te zijn gesteld. Over het algemeen was er echter veel bereidheid om mee te werken aan het instandhouden van het natuurlijke karakter van de steilrand. Een concreet resultaat van het overleg met de bewoners is dat de steilrand bij Utrechtsestraatweg 57, waar aanwezige bodem en struiken waren verwijderd, weer zal worden ingeplant met inheemse struiken en bomen.

¹ De term steilrand wordt in de geomorfologie gebruikt voor het verschijnsel waarbij door versnijding (bijv. door water) een steile rand in een aardlaag ontstaat.

De stuwwal grenst vrijwel direct aan de uiterwaarden van de Rijn. De Rijn heeft door de eroderende werking van het rivierwater een steilrand op de overgang van uiterwaard naar stuwwalgebied doen ontstaan. (Uit: Aardkundige waarden in de provincie Utrecht, 1997)

Veel bewoners zijn niet op de hoogte van het feit dat de steilrand op de overgang naar de Palmerswaard een beschermd natuurgebied is.

Steilrand bij appartementencomplex 'De Palmerswaard'.

Een probleem dat op de avond naar voren kwam is dat het merendeel van de aanwezige lepen is aange-tast door iepenziekte, en dat verwijdering van de bomen daarom vaak noodzakelijk is. Of het mogelijk is de lep –een kenmerkende soort van het hardhoutooibos- voor de Palmers-waard te behou-den door de bomen als hakhout te beheren is niet duidelijk. De lep groeit wel steeds met jonge opslag vanuit de rand de uiterwaard in.

Hoewel niet het onderwerp van de avond, kwam onvermijdelijk ook het beheer van de Palmerswaard zelf aan de orde. Veel bewoners ergeren zich aan de verruiging en het dichtgroeien van het terrein als gevolg van het ontbreken van beheer. Men noemde ook de vermindering van het uitzicht op de Neder-rijn door de opslag van hoge Schietwilgen. Door Tjitske Lubach werd aangegeven dat het Utrechts Landschap wacht op een reactie van Rijkswaterstaat, die moet berekenen of bij het geplande beheer de doorstroming van de uiterwaard bij hoogwater niet te veel wordt belemmerd door bijvoorbeeld bomen en struiken. Pas daarna kan worden begonnen met de herinrichting van het gebied.

Het is de bedoeling om later dit jaar of begin volgend jaar een soortgelijke avond te organiseren voor de huizenbezitters langs de steilrand van de Elster Buitenwaarden, die eveneens de status natuur-gebied heeft. Een verschil is dat hier een groot deel van de steilrand al is omgezet in tuinen, wat de discussie met de bewoners ongetwijfeld lastiger zal maken.

Inrichting Palmerswaard en Rhenense Buitenwaarden

Op woensdagavond 8 oktober werd in de raadscommissie Ruimte en Groen de notitie 'Vaststellen uitgangspunten Palmerswaard' besproken. In de ambtelijke notitie wordt op grond van de eerdere inspraakavonden geconcludeerd dat er geen draagvlak is voor grootschalige parkeergelegenheden, een grootschalige jachthaven of een zandwinplas.

Elementen die wel op voldoende draagvlak onder de bevolking kunnen rekenen zijn onder meer een verlenging van het fietspad vanaf de Rijnbrug naar de Stokweg, een visvijver en een ijsbaan. De aanwezige passantenhaven zou iets uitgebreid kunnen worden.

Door de WMR werd voorafgaande aan de bespreking van de notitie aangegeven dat ze

zich in het algemeen goed kan vinden in de uitgangspunten zoals in de notitie verwoord. Met name het ontbreken van grootschalige en onomkeerbare ingrepen in het uiterwaarden-gebied wordt als positief ervaren. Wel werd gesignaleerd dat in de notitie een visie ontbreekt hoe de verschillende elementen te combineren tot een ruimtelijk samenhangend plan. Door de WMR werd gepleit voor een zonerings: in de westelijke helft van de Palmerswaard de nadruk op natuur en een concentratie van recreatievoorzieningen en ontsluitingen rond de Veerweg. In de visie van de WMR is het doortrekken van het fietspad vanaf de Veerweg naar de Stokweg niet gewenst. Daarmee wordt elke zonerings onmogelijk gemaakt en blijft er geen rustgebied voor vogels meer over. Dat lijkt strijdig met het feit dat de Palmerswaard deze zomer door het ministerie van LNV is aangewezen als speciale beschermingszone voor vogels: het hele uiterwaardengebied langs de Nederrijn is nu aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Bovendien is het zonder dure voorzieningen als een fietstunnel nauwelijks mogelijk een veilige aansluiting op de bochtige en drukke Utrechtsestraatweg te realiseren.

Palmerswaard vanaf de Cuneratoren.

Jammer genoeg werd dit bezwaar niet overgenomen door de gemeenteraad, die in meerderheid graag een verlenging van het fietspad wil. De raadscommissie gaf de wethouder voor ruimtelijke ordening toestemming om op basis van de notitie verder te gaan met het maken van een globaal schetsplan voor de inrichting van de Palmerswaard en de Rhenense Buitenwaarden. Daarbij bestond een voorkeur voor het bij de notitie gevoegde inrichtingsvoorstel 2, waarbij de ijsbaan is gesitueerd langs de Veerweg (ipv bij het kleigat aan de Cuneralaan), en de passantenhaven niet verder reikt dan tot het eerste krib vanaf de Veerweg.

Omdat een deel van de geplande voorzieningen (fietspad, visvijver) is gesitueerd in het eigendom van het Utrechts Landschap hangen de mogelijkheden om de plannen te realiseren mede af van de bereidheid van het Utrechts Landschap tot medewerking. Er was enige kritiek op het feit dat geen overleg met het Landschap had plaatsgevonden over deze zaak. De wethouder gaf echter aan dat hij eerste wilde weten of de gemeenteraad akkoord was met de plannen alvorens met het Utrechts Landschap te onderhandelen.

Broedvogelinventarisatie

Ook dit voorjaar is de Palmerswaard weer onderzocht op broedvogels. De telgegevens worden op dit moment verwerkt en in de volgende Nieuwsbrief zal daarover verslag worden gedaan. Wel kunnen we al zeggen dat na een jarenlange gestage toename in aantal soorten en aantal territoria er nu sprake lijkt te zijn van een stabilisatie van de vogelbevolking. Jammer genoeg is de Buidelmees uit het gebied verdwenen. Daar staat tegenover dat de Ransuil als nieuwe broedvogel is vastgesteld.

Han Runhaar en Dirk Prins

Ransuilen

WMR EN DE ADVIESGROEP MILIEU

Geschiedenis

Tussen 1970 en 1990 was er regelmatig overleg tussen medewerkers van de dienst Gemeentewerken en de WMR. Informeel was er uitwisseling over afvalverwerking, hergebruik, gifvrije onkruidbestrijding en groenvoorzieningen. O.a. door "miscommunicatie" kwam bovengenoemd overleg te vervallen. In 1995 bleek er op het gemeentehuis, bij het opstellen van het nieuwe groenstructuurplan, weer behoefte aan een klankbord. Daarom werd er destijds de "Adviesgroep Groen" ingesteld. Namens WMR heeft Dirk Prins hier deelname aan. Tussen 1990 en 2002 is er geen structureel contact over Milieuzaken tussen WMR en Gemeente geweest. In 2002 stelt Wim van der Steen, hoofd sector Ruimte en Groen: "Omdat blijkt dat er op een aantal aspecten van het milieu een klankbord wordt gemist, wordt dit overleg ingesteld. Nu, op dit moment, omdat er gemeentelijk naar wordt gestreefd om actiever met het milieubeleid én de milieu-uitvoering aan de gang te gaan. Het college gaat akkoord met het reactiveren van een Adviesgroep Milieu, aangepast aan de huidige tijd".

Doelstelling, door het college geformuleerd

- Het fungeren als klankbord voor de gemeentelijk organisatie.
- Uitwisselen van informatie teneinde elkaars standpunten helder te krijgen.
- Het in een vroeg stadium creëren van een groter draagvlak voor plannen.
- Het binnenhalen van in de gemeente aanwezige deskundigheid.
- Het in een vroeg stadium signaleren van problemen en samen zoeken naar oplossingen.
- Nader invulling geven aan het meer interactief werken met de burgerij en de uitvoering van de Milieucommunicatie.

De Adviesgroep Milieu is ingesteld ter advisering van B en W.

Deelnemers in de Adviesgroep

In de adviesgroep zitten twee afgevaardigden van de WMR en ook van Platform Duurzaam Rhenen. Namens de gemeente zijn er het hoofd van de afdeling BOR, de milieucoördinator, de milieu-secretaris en het hoofd van de sector Ruimte en Groen. Extra uitgenodigd kunnen worden bijvoorbeeld: de woningstichting, een landbouw- of een streekplandeskundige, de afdeling welzijn etc. Op verzoek kunnen naast

de vaste vertegenwoordigers van WMR, Willy Hoorn en Wil Schulte, ook andere deskundigen en/of WMR leden meepraten tijdens een vergadering.

Onderwerp van gesprek is het *wederzijds* informeren én het elkaar op de hoogte houden van actuele ontwikkelingen op milieugebied in de gemeente Rhenen. Tevens is gevraagde én ongevraagde advisering van groot belang! Ingebrachte zaken komen via het verslag onder ogen van B en W.

De adviesgroep is een *beleidsorgaan*. Inspraak en bezwaar in een later stadium blijven mogelijk, ook voor de WMR. Het is de wens van de gemeente dat vertegenwoordigers, voorafgaand aan de bespreking, aangeven ev. "tegen" een onderwerp te zijn.

Te behandelen onderwerpen

Toekomstig milieubeleid en stand van zaken, de uitvoering van het milieubeleidsplan, handhaving, duurzaamheid, belangrijke milieuvergunningen. Alsook invulling geven aan onderwerpen als Milieucommunicatie, Intern Milieubeleid en Energiebesparing. Kortom alles wat het milieu betreft maar geen groen- of verkeersonderwerpen! Hiervoor bestaan immers andere adviescommissies. De vergaderfrequentie was 3x per jaar en wordt in 2004, 4x per jaar!

Stand van zaken

Inmiddels is de WMR anderhalf jaar actief in deze adviesgroep. We bespraken een veelheid aan onderwerpen en leerden elkaar en elkaars wensen kennen door dit overleg. Sinds de besprekingen zijn gestart, blijkt er een geleidelijke accentverschuiving plaats te vinden van milieu- naar ruimtelijke ordeningszaken. Daardoor groeit voor de WMR de behoefte aan horen en meedenken, in een (zeer) vroeg stadium, van m.n. zaken betreffende de Ruimtelijke Ordening (R.O.). Wij willen graag van gedachte wisselen over onderwerpen zoals de Ecologische Hoofdstructuur, kwaliteit van het landschap, bestemmingsplan buitengebied, bouwvergunningen. Streekplan, rode contouren etc. Lopende zaken van Ruimte en Groen kunnen o.i. deels worden besproken in het Groenoverleg en ook in het Wijkbeheer. Gemeentelijke Klankbordgroepen krijgen zo ieder een eigen specialiteit.

In de Adviesgroep lopen wij nu steeds vaker aan tegen R.O. onderwerpen die al opgenomen zijn in een uitvoeringsplan, zonder dat ze ter sprake zijn geweest in de adviesgroep. laat staan er advies over hebben kunnen uitbrengen!

Wij verwachtten destijds een verbetering doordat er een vóóroverleg zou plaatsvinden in een aanvangsstadium van een plan of vóóroverleg zou zijn over een geheel nieuwe ontwikkeling... (zie doelstelling).

Omdat wij (soms nog) achteraf worden geïnformeerd, blijft de WMR als belangenorganisatie, vervelende en vaak langdurige bezwaarprocedures tegen de gemeente (moeten) voeren. Contact met alléén milieu-ambtenaren blijkt voor ons niet voldoende. Wij vinden structureel overleg met R.O.-ambtenaren van het grootste belang. Ons verzoek om R.O. onderwerpen structureel in de adviesgroep Milieu mee te nemen, wordt echter door de gemeente niet gehonoreerd.

Waar de WMR m.n. veel behoefte aan heeft is advisering/discussie over:

- Nieuwe ontwikkelingen in de Buitenomme
- Uitvoering van het plan Palmerswaard
- Een voorgesprek over keuzelocatie Elster Dorpshuis m.n. "Sportweg/ Franseweg"
- Windenergie in het Binnenveld?
- Milieuzaken en uitbreidingen op Remmerden en in bebouwde korn van Elst
- Groeninpassingen van "verloren zaken"
- De Thijmse Berg compensatieontwikkelingen (staat 1 dec. a.s. op de agenda)

Door de veelvuldige interesse van de WMR naar R.O. zaken, is er eind 2002 een extra bijeenkomst belegd met medewerkers van R.O. WMR had toen gelegenheid om expliciet zaken aan te kaarten als rode contouren in het nieuwe streekplan, de boswet en compensatie van bomen in Rhenen (Thijmse Berg, maar ook andere plaatsen). Elster Buitenwaard buiten de E.U. Vogelrichtlijn en buiten het Nat. Park Heuvelrug i.o.? en de verlegging en verandering van de Luitjesweg.

Moeten wij nu voor 2004 weer een extra gesprek met R.O. medewerkers aanvragen? We zullen ervoor pleiten dat in 2004 de adviserende functie van de WMR en de samenwerking met de gemeente beter worden.

Tot slot wil ik een zeer positief punt van het laatste half jaar niet onvermeld laten: Door onze inspraak in de raadscommissie én de extra benadrukking door ons van het belang van een beter waterplan in Rhenen, wordt daar inmiddels serieus aan gewerkt. Het Wateronderwerp staat inmiddels vast op de agenda van de Adviesgroep Milieu!

Heeft u vragen over de adviesgroep, belt u ons.
Willy Hoorn 0317 616369
Wil Schulte 0318 471618

NIEUW STREEKPLAN UTRECHT

Het huidige streekplan van de provincie Utrecht loopt tot 2005. Daarom is de provincie nu bezig met de ontwikkeling van een nieuw streekplan (2005 - 2015). Een streekplan geeft in hoofdlijnen het ruimtelijk beleid weer. Of anders gezegd: Waar gaan we bouwen? Waar beschermen we de natuur? Waar willen we recreëren? Waar worden mogelijk wegen aangelegd? In het Streekplan worden de verschillende ruimtelijke functies afgewogen en keuzes bepaald. Ook worden bestemmings- en bouwplannen van gemeenten aan het streekplan getoetst.

Rode contouren

Op 1 juli hebben GS het ontwerp-streekplan vorlopig vastgesteld (plan en kaarten zie www.provincie-utrecht.nl). Hiernaast ziet u het Rhenense deel van de bijbehorende streekplan-kaart. De bebouwde kommen zijn begrensd door een zogenaamde rode contour. Omdat hiermee de mogelijkheden voor woningbouw worden aangegeven, is de gemeente Rhenen met name op dit punt aan het onderhandelen geweest met de provincie. Voor de WMR is dit ook een belangrijk thema omdat door middel van de rode contour de groene ruimte een zekere bescherming krijgt.

De gemeente had een lang verlanglijstje met drie categorieën:

1. Inbreiding door woningbouw binnen de huidige rode contour
2. Uitbreiding door woningbouw buiten de huidige rode contour
3. "Uitbreiding op praktische gronden"

Inspraak

We hebben als WMR ingesproken in december 2002 toen het voorlopig standpunt van B&W in de Commissie Ruimte en Groen werd besproken. Er ontbraken o.i. twee noodzakelijke elementen. Ten eerste een ruimtelijke onderbouwing van de keuzes en ten tweede een zo realistisch mogelijk inzicht in de woningbehoefte in de streekplan-periode. Daardoor was het standpunt niet veel meer dan het open zetten van zoveel mogelijk deuren voor toekomstige woningbouw. De ruimtelijke kwaliteit, waar de Gemeente graag op wijst en die o.i. meer omhelst dan het bouwen van woningen, stond hierdoor echter erg op de tocht.

De WMR heeft geen bezwaren geuit tegen het inbreiden binnen de rode contouren, mits dit op zodanige wijze gebeurt, dat we in aanmerking kunnen komen als de groenste

dorpstad van Nederland. De locaties voor inbreiding bestaan gedeeltelijk uit reeds in gang gezette plannen zoals Binnenstad Oost (75 woningen), Achterberg-west 1(100) en Bosje in Elst (100). Het andere deel bestaat uit plannen voor de toekomst te weten Vogelenzang (150) en Veense Eind (75).

Uitbreidingen buiten de huidige rode contour zijn volgens de WMR niet nodig en in veel gevallen ongewenst. Het betreft hier 6 locaties. Bij Candia en de Elster Eng heeft de WMR grote bezwaren, omdat deze locaties grenzen aan natuurgebieden. Met Achterberg-west 2 dreigt de landschappelijk en ecologisch waardevolle flank van de Heuvelrug dicht te groeien. Voor de Vordel in Elst-oost en voor Achterberg-noord geldt dat de overgangzone tussen rood en groen dreigt te verstenen.

De WMR heeft gezegd grote problemen te hebben met de zgn. "uitbreiding op praktische gronden". Er is geen enkele ruimtelijke rechtvaardiging voor het leggen van een rode contour om de genoemde acht locaties: Utrechtsestraatweg, Noordzijde Bergweg, Boslandweg, Brinkhoutterrein, Cuneraweg/Rhenendael, Grebbeweg Zuid, Cuneraweg westzijde Achterberg, Rijksstraatweg Elst. In tegenstelling tot een garantie voor ruimtelijke kwaliteit, zet het de deur open naar de verstening van de nu nog groen-rode overgangszones tussen de kernen en het landelijk gebied; de zones met de zo gewaardeerde vensters.

Ontwerp-streekplan

Welke wensen van de gemeente zijn door de provincie gehonoreerd in het Ontwerp-Streekplan?

De inbreidingen door woningbouw binnen de huidige rode contour zijn opgenomen.

Uit de categorie "Uitbreiding door woningbouw buiten de huidige rode contour" zijn de Vordel in Elst-oost en een klein stukje Achterberg-noord binnen de rode contour komen te liggen.

Uit de categorie "Uitbreiding op praktische gronden" is helaas de locatie Boslandweg binnen de rode contour komen te liggen. Hierdoor dreigt Rhenen via de Boslandweg en het Brinkhout-terrein aan Achterberg vast te groeien. De ecologische verbindingzone tussen de flank van de Utrechtse Heuvelrug en de Laarschenberg is dan voorgoed bekeken. Waarschijnlijk neemt de gemeente geen genoegen met dit resultaat en zal ze proberen nog meer gebieden binnen de rode contour te krijgen in het definitieve Streekplan. De WMR zal er alles aan doen om dit te voorkomen.

Remmerden

Voor bedrijventerrein Remmerden wordt in het ontwerp-streekplan 5 ha restcapaciteit aangegeven. Uitbreiding van Remmerden druist echter volledig in tegen de doelstelling van de provincie om het doorgaand verkeer op de N225 tegen te gaan en de cultuurhistorische, landschappelijke en natuurkwaliteiten van de Heuvelrug veilig te stellen. De Stichting Elst Veilig en Groen zit hier met zijn neus bovenop en ook de provinciale natuur- en milieuorganisaties hebben in hun gezamenlijke reactie op het ontwerp-streekplan aangegeven tegen invulling van de 5 ha restcapaciteit te zijn (zie ook www.nmu.nl voor uitgebreide reactie van de provinciale natuur- en milieuorganisaties).

Verder

In de periode 20 januari tot en met 16 februari 2004 wordt het Ontwerp-streekplan tervisie gelegd in alle 33 gemeentehuizen en in het provinciehuis. Tijdens deze periode worden per gebied (West-Utrecht, stadgewest Utrecht, stadsgewest Eemland en Zuidoost-Utrecht) inloopbijeenkomsten gehouden. Via de regionale - en huis-aan-huisbladen worden de data bekendgemaakt.

Karina Hendriks

Streekplankaart uit Ontwerp Streekplan

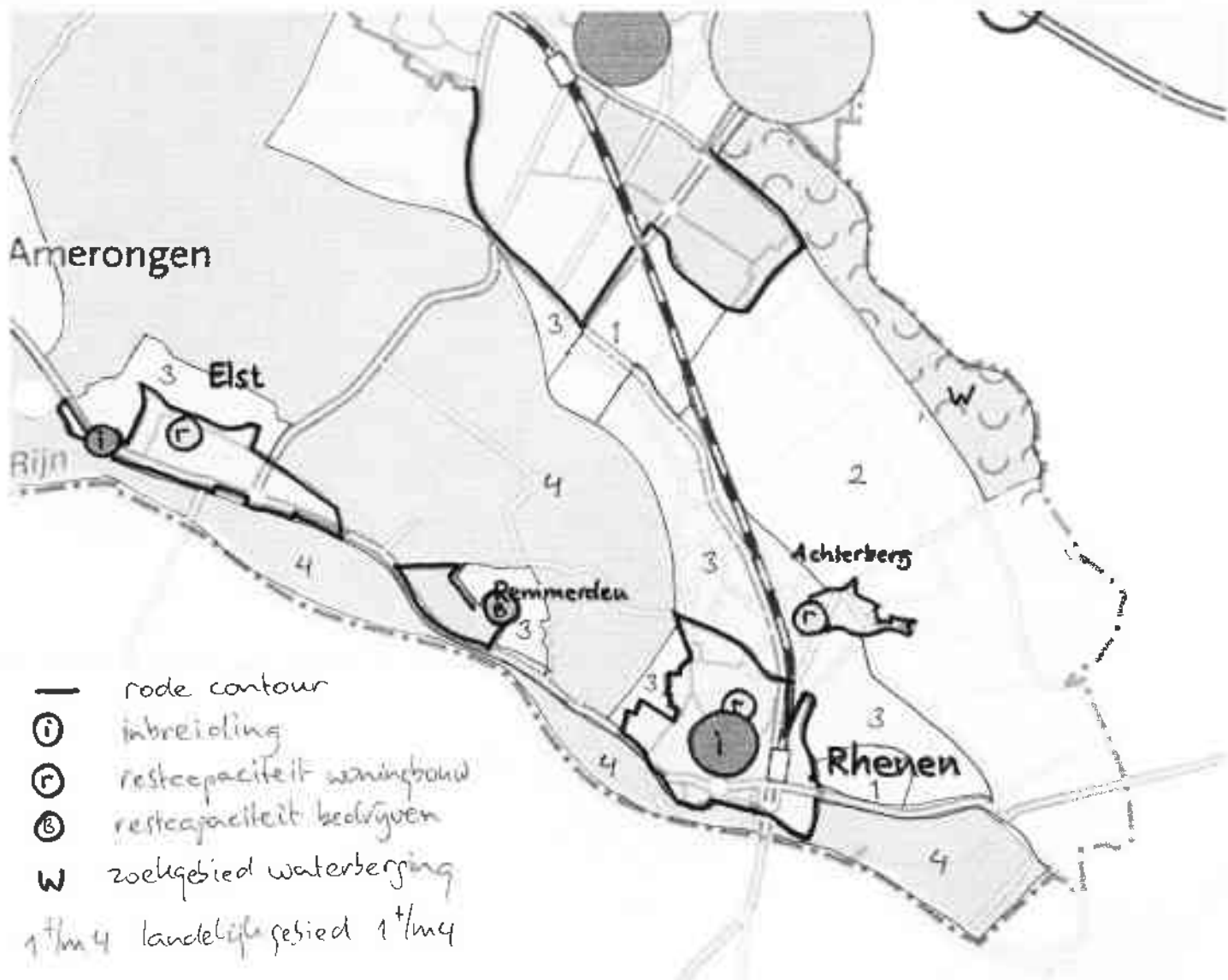
Zonering landelijk gebied

Landelijk gebied 1: hoofdfunctie stedelijk uitloopgebied

Landelijk gebied 2: hoofdfunctie agrarisch

Landelijk gebied 3: hoofdfunctie verweving van functies

Landelijk gebied 4: hoofdfunctie natuur

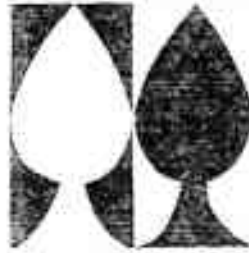

WERK GROEP
MILIEU BEHEER

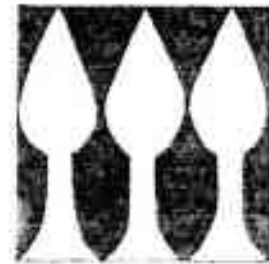
RHENEN

WERK GROEP
MILIEU BEHEER

RHENEN

WERK GROEP
MILIEU BEHEER

RHENEN

HANS WAANDERS IN SEARCH OF BLUE

Al jarenlang siert een vignet met als voorstelling een boom en het silhouet van een boomvalk het logo van de Werkgroep Milieubeheer Rhenen. Toen de WMR werd opgericht in de zeventiger jaren en het allemaal wat officiëler moest worden werd het plan opgevat een vignet te laten ontwerpen. Mijn broer Hans Waanders studeerde destijds aan de kunstakademie Minerva in Groningen en hem werd gevraagd er eens over na te denken. Hij ontwierp er vier, de boom met vogel werd uiteindelijk gekozen. De andere drie zijn hierboven te zien.

Het werk van Hans heeft zich in de jaren ontwikkeld in verschillende richtingen. Aanvankelijk schilderde en etste hij vele miniteuze aquarellen, waarin de relatie mens – natuur een grote rol speelde.

Op 4 oktober 1982 zag hij op een fietstocht bij een wiel langs de Maas een ijsvogel. Deze ontmoeting zou zijn verdere kunstenaarsleven bepalen, hij had daarna nog maar één onderwerp. Het eindigde in steeds dikker wordende dossiers met daarin alle eigenaardigheden van de ijsvogel (voorbeeld hiernaast). Voor een kunstmanifestatie in Eindhoven maakte hij op een brug over de Dommel een kunstwerk waarbij hij het geluid van de ijsvogel omzette in tekens.

De Alcedo Atthis werd voor hem een metafoor voor zijn leven als kunstenaar, want zeker in Nederland leeft de ijsvogel aan de rand van zijn bestaan.

Veel van de vergaarde informatie werd verwerkt in een groot aantal kunstboeken, die Hans maakte. Ook werd de ijsvogel op vele manieren grafisch verwerkt zoals op bijgaande illustratie.

Het Museum of Modern Art in New York, de Tate Gallery in Londen en het Centre Pompidou in Parijs kochten werk van hem aan.

In 2001 overleed hij op 50-jarige leeftijd. Zijn grote wens was al het 'ijsvogelwerk' samen ten toon te stellen. Dit is postuum gerealiseerd; in het najaar van 2003 was op vier locaties in Den Bosch zijn werk te zien onder de titel 'Hans Waanders In search of blue'.

De expositie in het Noord Brabants Museum aan de Verwerstraat is nog te zien tot 30 november 2003. Het museum is geopend di- vr 10.00-17.00 uur en za-zo van 12.00-17.00 uur.

Alie de Boer

DE WATERTOETS

In de afgelopen Nieuwsbrieven hebben berichten gestaan over de voortgang van het gemeentelijke waterplan.

Na een zgn. quick scan door bureau DHV en een workshop wordt er nu op 4 november a.s. in de commissie Ruimte en groen een Startnotitie Waterplan Rhenen behandeld en een krediet voor de uitvoering gevraagd. Op 18 november wordt het vastgesteld in de raadsvergadering.

Inhoudelijk heeft de WMR helaas nog geen kennis genomen van deze startnotitie, ondanks ons verzoek hiertoe tijdens de laatste bijeenkomst van de Adviesgroep Milieu. We hebben ook geen uitnodiging ontvangen om deze commissiebehandeling bij te wonen. Dit is dan ook weer een illustratie van het kritische artikel van Wil Schulte elders in deze nieuwsbrief over het functioneren van de Adviesgroep Milieu. De onderlinge informatie uitwisseling tussen gemeente en WMR verloopt niet goed. Jammer, want het initiatief voor een integraal gemeentelijk waterplan is juist genomen door de WMR en is overgenomen door de gemeentelijke commissie Ruimte en groen. Als initiatiefnemer verwacht je dan toch op de hoogte te worden gehouden!

Dat waterbeheer méér is dan zoeken naar technische oplossingen en een integrale benadering vereist, blijkt uit het Koninklijk Besluit van 3 juli 2003 tot wijziging van het Besluit op de ruimtelijke ordening 1985 in verband met gevolgen van ruimtelijke plannen voor de waterhuishouding (watertoets). Dit besluit betekent dat alle ruimtelijke plannen een zgn. watertoets moeten bevatten in de toelichting. Dat wil zeggen een beschrijving van de gevolgen van het plan voor de waterhuishouding. Dat geldt voor alle ruimtelijke plannen: Streekplan, regionale en gemeentelijke structuurplannen, bestemmingsplannen en vrijstellingen art. 19 van bestemmingsplannen.

De WMR vindt dit een goede ontwikkeling. Een gemeentelijk waterplan zal een belangrijk toetsingskader zijn voor deze watertoets. Een reden te meer om met deze kennis kritisch te kijken naar de inhoud van dit plan.

Willy Hoorn-de Vries

EUROPESE VOGELRICHTLIJN

In maart 2000 heeft het ministerie van LNV een groot gedeelte van de uiterwaarden langs de Rijn binnen de gemeente Rhenen aangewezen als speciale beschermingszone onder de Europese Vogelrichtlijn.

Mede op aandringen van de gemeente Rhenen zijn er toen gedeelten uitgehouden zodat de beoogde zone onderbroken werd. De Elster Buitenwaard tot aan de Paco bleef op een klein gedeelte na buiten de Vogelrichtlijn. Ook de Palmerswaard werd er buiten gehouden, dit omdat de gemeente er toentertijd nog grootse plannen mee had. Het was natuurlijk een gemiste kans om een groot aaneengesloten gebied ter bescherming van de vogels te realiseren.

Het totale gebied beslaat namelijk de hele loop van de rivier de Rijn zodat met name vogels die min of meer aangewezen zijn op water en grasland (overwinterende Ganzen, Eenden en Zwanen) een groot aangesloten gebied ter beschikking krijgen en hier ongestoord kunnen foerageren en overnachten.

Wel heeft het Rijk toen besloten de uitgesloten gebieden in de wachtkamer te zetten en deze eventueel later toe te voegen.

Uiteraard heeft de WMR bezwaar gemaakt tegen het feit dat niet alle uiterwaarden waren aangewezen. Gelukkig heeft het Ministerie nu alsnog besloten om alle uiterwaarden binnen de Europese Vogelrichtlijn op te nemen. Wij zijn zeer gelukkig met deze actie!

Het betekent dat de natuur nu voorrang krijgt in de uiterwaard en dat ongewenste activiteiten zoals bouwen, grootscheepse recreatie en andere verstoringen nu uit den boze zijn en kunnen worden geweerd.

Het is ons niet bekend of de gemeente Rhenen tegen de beslissing van het Rijk bezwaar heeft gemaakt en zal proberen de bovengenoemde delen zo buiten de Vogelrichtlijn zal te houden.

Piet van Klaveren

DE WARME DROGE ZOMER VAN 2003 en andere ervaringen in de Rhenense natuur..... (Enkele deels wat meer persoonlijke en holistische bespiegelingen.)

Dat was me het zomertje wel.... Het valt eigenlijk niet meer tegen te spreken, dat het klimaat van de laatste jaren overal op aarde beïnvloed wordt door het (te) grote aantal mensen dat de gehele aarde dreigt op te souperen en te veel brandstoffen verstoekt. We worden tevens gekneveld door de groei-economie, want zonder die lijn omhoog stort alles in elkaar..... En dan te bedenken dat belangrijke zingevende zaken in het leven gratis zijn -- waarvan ik hier iets wil laten zien. Een dag is nog steeds 24 uur, we slapen ook nog steeds 8 uur en enkele uren per dag blijven nodig voor eten, lichaamsverzorging, gezelligheid, enz.

Het water van de oceanen stijgt. Het ijs van de noordelijke poolzee verdwijnt, zodat de ijsberen het te warm krijgen -- terwijl hun (mannelijke) geslachtsdelen toch al krimpen door de oestrogene effecten van onder andere de zich diffuus verspreidende brandwerende chemische toevoegingen van alleen reeds onze vloerkleden. Het ijs en de gletsjers van de Alpen smelten, zodat de beklimmers van de Mont Blanc (zoals Rob Moret uit Rhenen; zie eerdere rapportage in de Rhenense Betuwse Courant!) en van de Matterhorn worden bekogeld met een regen van vallende stukken rots. De Rijn wordt meer en meer een regenrivier. En als de zomer dan kurkdroog blijft ..... Overall brandden de bossen, terwijl de mens de aarde toch al zo kaal heeft gemaakt. Zelfs van aangeplant naaldhout is dat zonde.

Van die stenen in de Alpen hadden we hier geen last en als je je vakantie al in april of mei in Zuid Europa houdt, zoals ik in Toscane, dan heb je het misschien wel goed gehad. Dat konden de vakantiegangers in het zomerse Frankrijk niet zeggen.....; de bejaarde fransen legden versneld het loodje. In het groene hart van Nederland was snel heel veel water nodig en stortten twee venige dijkes in. In de landbouw viel de schade nog mee en de tarwe en appels leveren zelfs extra veel geld op. Een paar bosbrandjes werden snel geblust. Het bruin verdorde gras was weldra weer groen. Daar waar zonnepanelen zijn geplaatst (zoals op ons eigen dak) werd enig nuttig 'tegengas' gegeven tegen het broeikas-klimaat!! (de gemeente Rhenen doet hieraan niet mee, hetgeen mij verdrietig en boos maakt.....).

Mijn zomerse ervaringen in Rhenen waren eigenlijk overwegend positief en daarover wil ik in deze Nieuwsbrief graag iets vertellen, tot aan enige filosofische ontboezemingen toe. Tegelijk kan ik een paar details noemen van de mooie natuur waarmee we in onze woonomgeving toch zo gezegend zijn....! En de vele mogelijkheden aangeven die er zijn om in de sfeer van natuur en milieu zowel zeer interessant als maatschappelijk nuttig actief te zijn. Dat je daar een zekere 'Dubbele Verlichting' in kan ervaren, namelijk zowel die van 'hoofd' als van 'hart', wil ik tevens opmerken.

Mijn persoonlijke uitgangspositie is die van een wat vroeg met FPU gegane begin-zestiger die in zijn leven nog veel vreugde hoopt te ervaren en inzichten te verwerven en tegelijk anderen daarvan wil laten 'meeprofiteren'. Dat doe ik eigenlijk al jaren onder andere via de WMR, maar eigenlijk intensiever via de Wageningse afdeling van de KNNV, Vereniging voor Veldbiologie, met name in de Plantenwerkgroep, en als groepengids voor Het Utrechts Landschap, met het in het zomerseizoen minstens wekelijks rondleiden van een groep in een van de natuurgebieden nabij de Nederrijn, met sinds 2 jaar tevens het varen op de 'Blauwe Bever' met aanlanden in de uiterwaarden. In het winterseizoen houd ik voorts door het hele land vele dialezingen over de Nederlandse natuur en de natuur en cultuur van allerlei Europese landen als 'resultaat' van een jaarlijkse vakantiereis. Voor een breder inzicht doe ik daarnaast veel aan studie in filosofie, levensbeschouwing en religies; bijna dagelijks schrijf ik mijn eigen visie en nieuwe inzichten op een groeiende stapel papier.

Maar nu terug naar de Rhenense natuur. Vogelgeluiden intrigeren me geweldig, daarom doe ik nu ook elk voorjaar mee met de vogeltellingen in de natuurgebieden rond Rhenen. Deze worden gedaan door een groepje Rhenenaren onder coördinatie van WMR secretaris Piet van Klaveren. Je moet daarvoor een keer per week of twee weken vroeg uit de veren, maar dan wordt je wel beloond met een dieper contact met de natuur en vaak bijzondere ervaringen met enkele tientallen soorten zangvogels. Zo hoorden Han Runhaar en ik dit jaar heel even zelfs een Nachtegaal zingen in de steilerand van de Palmerswaard. Helaas was dat geen blijvertje; zo'n vogel hoort en ziet hier geen soortgenoten meer zoals vroeger en gaat liever naar plaatsen zoals de duingebieden waar zijn instincten en driften méér geprikkeld worden....

In mijn tuin fluit ik dagelijks met name de koolmezen na en deze lijken dat te waarderen want ze komen dan dichterbij in mijn buurt en gaan steeds 'joliger' fluiten, zelfs met extra variaties....! In dit soort situaties ervaar ik een apart soort vreugde, en op de betekenis daarvan kom ik nog terug.

Eerst nog enige andere ervaringen. In de genoemde KNNV Plantenwerkgroep ga ik een of twee keer per week met een klein groepje geïnteresseerden een natuurgebied in ter inventarisatie van de aanwezige plantensoorten, liefst daar waar een nieuw beheersregime is gestart, want dan treden er vaak heel interessante veranderingen op. Tevoren vragen wij speciaal toestemming het gebied te betreden, want deze zijn meestal niet voor publiek toegankelijk of alleen op de paden. Die toestemming krijgen we meestal wel, want de eigenaar/beheerder krijgt na afloop gratis een prima wetenschappelijk rapport en advies aangeboden. Zo hebben we, samen met IVN Zd.W.Veluwezooim in de afgelopen jaren twee zeer dikke rapporten uitgebracht over de natuurwaarden van het Renkums Beekdal (naast planten ook over vogels, vlinders, sprinkhanen, slakken, paddestoelen, vissen, enz.).

En de lezer van deze Nieuwsbrief herinnert zich hopelijk nog ons prachtige rapport Kwintelooijen 2000 welke door de WMR is geïntermeerd. Het Recreatieschap Heuvelrug blijft daardoor overleg met ons houden over het recreatieve gebruik en de beheersingrepen van de voormalige zandgroeve. Juist momenteel worden er ten behoeve van de Rugstreeppad twee nieuwe poelen aangelegd na de kap van een stuk wilgenbos dat daar spontaan was komen groeien. Dit was ook ons advies.

Deze zomer vonden we in enkele recent door Staatsbosbeheer afgeplagde weilanden van de Bennekomse Hooilanden maar liefst circa (geschat) 2000 exemplaren van het Melkviooltje, die op de maagdelijke zwart geoxydeerde veengrond spontaan terugkeerden, terwijl deze soort bijna uit Nederland verdwenen is en tot de meest bedreigde soorten behoort....! Ook vele andere verrassende vondsten deden we, telkens een belevenis! In het nieuwe natuur- en wandelgebied rond de grote ontzanding van de Marspolder bij Lienden vonden we op Peen twee rupsen van de Koninginnepage, ook al heel bijzonder.

Een echte piekervaring had ik toen ik op een Nudefortje nabij de Grebbesluis in de zomerse zonnige warmte met nog twee anderen planten inventariseerde en toen de 'goddelijk gouden' bloemen van Heelblaadjes ontdekte, in combinatie met de 'heerlijke' gezellig sputterende geluiden van een groepje Putters dat de distelpluizen afzocht op voor hen kennelijk lekkere zaden.

Anderzijds moet me toch even van het hart, dat ook zo'n 'gewone' Zomereik in het hartje van Rhenen aan de Nieuwe Veenendaalseweg nabij de Pantarijn scholenge-meenschap me telkens als ik daar langs fiets of loop bijna in extase brengt. De stamomvang, machtige takken en bladerkroon van deze boom is van een absolute uniekheid en schoonheid....!

Over mijn ervaringen als gids van Het Utrechts Landschap vertel ik misschien nog eens een andere keer. Het is alleen al fantastisch als je ziet hoe geïnteresseerd mensen zijn als je vertelt hoe zo'n gewone plant als Duizendblad in zijn Latijnse naamgeving teruggaat op de Griekse held Achilles, die volgens Homerus in zijn Ilias aan zijn soldaten vertelde hoe zij deze plant nuttig konden aanwenden op hun krijgswonden ! Tot slot mijn (dubbele) moraal van dit verhaal. Allereerst zie ik in de menselijke ervaringen en inzichten een soort van 'Dubbele Waarheid'. Er is verstandelijke kennis, die ook wel met 'Logos' wordt aangeduid, zoals het vaststellen van de naam van een zangvogel, maar er is ook de 'Waarheid van het hart', soms 'Mythos' ge-noemd of spiritualiteit, dat vaak met vreugde gepaard gaat. Beide kunnen je 'Verlichten' c.q. een gevoel van 'Heelheid' of 'Tijdloosheid' geven, maar de grootste spirituele vreugde en zingeving lijkt toch vooral via het 'hart' dus onze emoties te verlopen. Eigenlijk alleen al begrijpelijk als je aan zo iets 'biologisch' als de liefde denkt.

En wat betekent dit dan voor milieu en natuur van Rhenen ....?! Ik denk, méér compassie opbrengen voor de Aarde die zo kwijnt onder het te veel aan menselijk ge- of misbruik, het veel meer toepassen van bijvoorbeeld zonnepanelen, het eten van ecologisch en diervriendelijk verantwoord voedsel, enz. enz. De lezer weet zelf wel de vele voorbeelden, waar het aan schort. Waarom blijft de politiek toch zo in economische groei geloven....?

Dirk Prins

WIJKBEHEER

Als inwoner van Elst maak ik deel uit van de groep Wijkcontactpersonen Wijk ELST.

Enkele jaren geleden startte de afdeling BOR (Beheer Openbare Ruimte) van de gemeente Rhenen met wijkbeheer.

In vier woonwijken en op het bedrijventerrein Remmerden wordt met burgers en ondernemers van bedrijven meegewerkt in dit wijkbeheer.

Aanvankelijk (2000) waren de contactpersonen een aanspreekpunt voor omwonenden waar het "groenbeheer" betrof. Van losse stoeptegel tot overhangende struiken, van ondeugdelijke speelobjecten tot parkeerproblemen, hondenpoep en dergelijke.

Na 3 jaar is de weg naar de sprekers van de coördinator en de gemeentelijke servicelijn zodanig bekend geworden, dat de verwijzingsfunctie van de contactpersonen "overbodig" is geworden. Dit betreft overigens vooral ELST, waar het wijkbeheer bloeit!

De gemeente Rhenen komt nu naar de wijken met een nieuw plan. Wijkcontactpersonen zouden een klankbordfunctie moeten vervullen in gemeentelijk beleid. Als het aan de (interim)-manager van afd. BOR ligt, zullen er meer beleidszaken aan de wijkcontactpersonen wordt voorgelegd. Te denken valt aan: jongerenbeleid, speeltuinkeuze en de inrichting ervan, parkeerproblematiek, herinrichting van straten etc.etc.

In het voorjaar is deze wens om tot deze ombuiging van werkwijze te komen, voorgelegd aan de contactpersonen. Na een periode van nadenken en vergaderen in huiskamerverband, zijn er nog veel bedenkingen.

Wijkcontactpersonen hebben geen "status". Zij zijn immers niet gekozen, zelfs niet aangesteld. We hebben ons zelf als betrokken burger van onze wijk zelf opgegeven.

De vraag is nu: kunnen wij als burgers zo'n uitnodiging wel aannemen en kan de gemeente Rhenen "ons er wel bijhebben" als overlegorgaan. Hoe officieel zal dat zijn? Wanneer worden wij wel en wanneer niet in "het beleid" betrokken? Vooral welk moment van contact met onze groep gaat de gemeente hanteren??

Kortom: Kan Rhenen een dergelijk overleg wel aan? Volgens welke structuur en hoe structureel? Een klankbordgroep vraagt meer dan: zeggen waarmee je op het gemeentehuis

bezig bent....ofwel bent geweest, dan wel gaat uitvoeren!

Inmiddels heeft er in Elst al een wisseling plaatsgevonden in de bestaande groep, omdat enkele leden de vernieuwing met méér werk en ándere verantwoordelijkheid niet wilden.

Ondergetekende is nog wijkcontactpersoon (omgeving Franseweg). Ik volg de ontwikkelingen en groei mee, met een kritische houding en een positieve kijk op het waarmaken van de plannen met het wijkbeheer nieuwe stijl.

Ik houd u op de hoogte.

Wil Schulte

DE THYMSE BERG

De voorgenomen uitbreiding van de Camping De Thymse Berg blijft aandacht vragen. De plannen van de Gemeente zijn onveranderd: men wil uitbreiden van de

kampeervunctie i.v.m. versterken van de economische duurzaamheid van de camping toestaan. Daar staat dan tegenover dat de permanente bewoning verminderd wordt, maar niet verdwijnt. De WMR heeft ingesproken in de Gemeenteraadsvergadering, en daar aangegeven dat uitbreiding niet past in het nieuwe Streekplan, en ook niet in het bestaande (vigerende) Streekplan. De camping ligt namelijk in de EHS, en in het zojuist opgerichte Nationaal Park de Utrechtse Heuvelrug. Ook hebben we naar de Gemeenteraad toe aangegeven dat als de uitbreiding onverhoopt toch doorgezet wordt, dat we er dan op staan dat de compensatie voor het bosverlies binnen Rhenen gezocht moet worden. Tenslotte hebben we aangegeven dat de gekozen lokatie voor de uitbreiding, een heel slechte is, namelijk heel diep het bos in. Er zijn andere en betere lokaties voorhanden!

Op dit moment is de vaart er bij de Gemeente helemaal uit: er is nog niet eens bekend wanneer de plannen weer besproken worden. Maar: geen nieuws betekent nog geen goed nieuws: er is binnen de Gemeenteraad een meerderheid voor deze uitbreiding (ondanks het "groene" collegeprogramma). We blijven actief!

Sander van Opstal

BROEDVOGELINVENTARISATIES 2003

Ook dit jaar is er op Rhenens grondgebied weer gekeken naar vogels en in het bijzonder naar soorten en aantallen broedvogels. Dit jaar zijn de Palmerswaard, Landgoed "De Tangh", Remmerdense heide en het landgoed "Bosch van Rosenthal" geïnventariseerd. De totaal geïnventariseerde oppervlakte is ca. 210 ha! Hiervoor zijn gemiddeld zes vrijwilligers vijftien ochtenden (vroeg) de gebieden ingegaan om zo de vogelstand in kaart te brengen. Er is in totaal ongeveer 250 uur geteld. Er werd in groepjes van twee of drie gelopen zodat per ochtend meerdere gebieden bezocht konden worden.

Op dit moment zijn we bezig alle gegevens te vertalen in concrete getallen. Dit is een tijdrovende en precieze bezigheid en niet het meest favoriete werk van een vogelaar.

Hoe gaat dit inventariseren in zijn werk?

Allereerst is het nodig een goede kaart van het te onderzoeken gebied te hebben. Vervolgens wordt een te lopen route vastgesteld zodat tijdens het inventariseren alle delen van het gebied "gehoord" kunnen worden. Inventariseren gebeurt namelijk voor 90% op gehoor! Als het blad aan de bomen zit valt het namelijk niet mee om vogels in de bomen te herkennen en dus is zangherkenning het beste middel om waar te nemen. Daarom is het van belang om van alle in Nederland broedende vogels de zang te herkennen.

De eerste ronden worden in de winter gelopen om de Bosuilen te kunnen inventariseren. Deze uilen zijn vroege broeders en hun roep klinkt van november tot februari door de bossen. Begin maart tot half juni vindt het inventarisationewerk voor alle andere vogels plaats. Een keer of tien wordt de van tevoren vastgestelde route gelopen. Hierbij worden alle vogels op de kaart ingetekend die men tijdens de ronde ziet of hoort. Daarbij wordt aangegeven of bijvoorbeeld gezongen wordt, balts plaatsvindt, nestbouw plaatsvindt en of er nesten - of jongen gevonden worden. Als je nu tijdens de tien gelopen rondes enkele malen op dezelfde plaats bijv. een spreekwoord hoort of ziet, kun je er vanuit gaan dat deze vogel ter plaatse een territorium heeft.

De interpretatie van een territorium vindt mede plaats op grond van "richtlijnen". De criteria voor deze richtlijnen zijn door onderzoek vastgesteld voor alle broedvogels afzonderlijk. Sommige overwinterende vogels blijven hier tot april. Dus als je dan bijvoorbeeld begin april

een Roodborst waarneemt kan dit een wintergast zijn die nog niet vertrokken is maar hier dus ook niet zal broeden. In de richtlijn wordt dan ook gesteld dat je deze soort pas vanaf 15 mei kan meetellen als broedvogel. Dan zijn alle wintergasten vertrokken en zal de dan zingende Roodborst hier een territorium in bezit hebben. Er staan nog veel meer zaken van belang in deze richtlijnen waardoor een broedterritorium kan worden vastgesteld maar het voert te ver om dit hier allemaal te noemen.

Wat is het belang van broedvogelinventarisaties?

Wij streven ernaar elk gebied eens in de vijf jaar in kaart te brengen. Doet men dit meerdere periodes dan kan men zich een beeld vormen van het verloop in aantallen en soorten.

In de jaren zestig bleek bijvoorbeeld dat de roofvogels erg afnamen. Na onderzoek bleek dit te komen door het toen nog zeer veel gebruikte landbouwgif. De prooidieren werden vergiftigd zodat ook de roofvogel werd vergiftigd. Nu er veel soorten landbouwgif niet meer gebruikt mogen worden neemt ook de roofvogelstand weer toe. En zo kun je dus aan de hand van periodieke inventarisaties significante verschillen waarnemen. Hierop kan men dan weer participeren door bijvoorbeeld bosbeheer, landbouwbeheer en waterbeheer zo in te richten dat bepaalde soorten die het moeilijk hebben worden gestimuleerd. Een goed voorbeeld hiervan is de Kerkuil. Deze prachtige vogel was bijna uit Nederland verdwenen maar door beheersmaatregelen en nestkasten te plaatsen is deze soort weer op de weg terug.

Met en weten en hierdoor kunnen terreinbeheerders en overheden gericht beleid voeren om een goede vogelstand (en dus goed milieu) te creëren of in stand te houden.

Over de resultaten van het afgelopen jaar zal ik DV in de volgende Nieuwsbrief verslag doen. Komend jaar staat Plantage Willem3 en de Palmerswaard op het programma. Voor Plantage Willem3 staat een groot onderzoek op het programma waarbij de KNNV afd. Wageningen ook de mossen, planten, insecten, vlinders, libellen en amfibieën in kaart wil brengen.

Wij hopen op een vruchtbaar onderzoekjaar.

Piet van Klaveren

RECONSTRUCTIE GELDERSE VALLEI / UTRECHT OOST

Wat is reconstructie?

De reconstructie van de varkenshouderij (na de varkenspest) was aanleiding voor het Rijk en de provincies Utrecht en Gelderland om een nieuw inrichtingsplan te maken voor het gebied Gelderse Vallei / Utrecht-Oost. Want er zijn meer problemen. Er is sprake van *ruimtelijke versnippering* waarbij functies zoals landbouw, natuur, wonen, werken, recreëren elkaar in de weg zitten. De komst van nieuwe functies in oude agrarische gebouwen (autohandel, aannemers etc.) leiden tot *verrommeling* van het landschap. En niet onbelangrijk, er is nog steeds een *slechte milieusituatie*.

In het plan wil men deze problemen integraal aanpakken (zie ook kader hiernaast). Daarom gaat het niet alleen over een zonerings van de intensieve veehouderij, maar ook over het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur, waterberging, recreatie etc. "Een plan om het gebied mooier, beter en vooral schoner te maken: voor boeren, bewoners en bezoekers."

Het plan wordt gemaakt door een commissie waar allerlei belangenorganisaties en bestuurs-lagen in vertegenwoordigd zijn. Namens de natuur- en milieuorganisaties zitten de directeur van Stichting Natuur en Milieu Utrecht (Nico Papineau Salm) en de directeur van het Gelders Landschap (Jeanine Pijl) in de commissie. Door deze bottom-up aanpak probeert men een zo groot mogelijk draagvlak te krijgen. Op gezette tijden worden ook alle lokale clubs uitgenodigd om mee te praten/denken over het plan. Namens de WRM gaat ondergetekende naar dit soort bijeenkomsten.

Binnenveld

Voor het deelgebied Binnenveld, dat ons het meeste aangaat, spelen bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Hoe houden we het Binnenveld open?
- Hoe versterk je de natuurwaarden in het Utrechtse deel van het Binnenveld?
- Hoe is kleinschalige landbouw, zoals in Achterberg te behouden?

- Waar kan het gebied komen dat zondig mag onderlopen voor de waterberging?

In het voorontwerp reconstructieplan dat er nu ligt, is bijvoorbeeld te zien dat het grootste deel van het Binnenveld is aangewezen als verwevingsgebied waar de landbouw verweven is met andere functies. Zo wordt langs de Grift, in het laagste gedeelte van het Binnenveld, gezocht naar mogelijkheden om regionaal water te bergen. Verder wil men in het grootste deel van het Binnenveld en de flank van de Heuvelrug agrarische natuurbeheer, verbrede landbouw en nieuwe landgoederen stimuleren. In het verwevingsgebied is nieuwvestiging van intensieve veehouderij niet mogelijk, maar wel hervestiging of uitbreiding, mits de ruimtelijke kwaliteit of functies van het gebied zich daar niet tegen verzetten. Ook aan recreatie wordt gedacht: het fietspad langs de Grift wordt voltooid, fietsroutes worden verbonden, er worden nieuwe wandelroutes en een kanoroute gecreëerd.

Stand van zaken

Op dit moment is het voorontwerp reconstructieplan (VOP/MER1) gereed en wordt er gewerkt aan het ontwerp reconstructieplan. Het voorontwerp bevat een milieueffectrapport (MER1), dat ter inzage heeft gelegen bij de gemeenten en provincies Utrecht en Gelderland.

Tussen het reconstructieproces en het streekplanproces in de provincie Utrecht vindt afstemming plaats, zodat er geen tegenstrijdige plannen worden gemaakt.

Begin december zijn er vier voorlichtings-bijeenkomsten in de streek. Tijdens deze bijeenkomsten wordt uitgebreid ingegaan op onder meer het ontwerp-Reconstructieplan. De data en locaties zullen via kranten, huis-aan-huisbladen en gemeenten bekend worden gemaakt. Er is ook een digitale nieuwsbrief die op verzoek bij info@svgv.nl kosteloos wordt toegemaild. Meer info over de reconstructie is te vinden op www.svgv.nl.

Karina Hendriks

Wat speelt er in het buitengebied en wat wil de reconstructiecommissie?

Landbouw

Het aantal landbouwbedrijven neemt sterk af en dit zal naar verwachting nog een tijd doorgaan. Vooral de kleine bedrijven leggen het loodje en het aantal grote bedrijven zal stijgen. Verder is er een beperkte belangstelling voor bedrijfsopvolging. Alternatieve inkomsten op het landbouwbedrijf (zorgboerderijen, natuurbeheer, verkoop aan huis, etc.) biedt vooralsnog onvoldoende alternatieven voor het inkomen, terwijl voor omschakeling naar biologische landbouw nog hoge drempels bestaan. De reconstructiecommissie wil de perspectiefvolle landbouwbedrijven en -ondernemers voor landbouw behouden en zorgen dat meer grond en productiemiddelen voor deze 'blijvers' beschikbaar kunnen komen. Vooral de grondgebonden landbouw speelt een grote rol in het beheer van veel cultuurlandschappen, zoals ook het Binnenveld.

Natuur en Landschap

Doordat de grond zo duur is, lukt het maar moeilijk om natuurgebieden uit te breiden of samen te voegen. De provincies hebben in hun Natuurgebiedsplannen circa 4.500 ha landbouwgrond begrensd, maar daarvan is pas 500 ha gerealiseerd. Verder vindt het rijk dat er een robuuste verbinding van de Veluwe naar de Heuvelrug voor het edelhert moet komen. Dat wil zeggen: een zone van een kilometer breed met veel bosjes, houtwallen en singels. Hiervoor is aanvullend 1.000 tot 1.500 ha grond nodig. Deze zal overigens boven de A12 komen.

De reconstructiecommissie wil een grondbank oprichten voor het hele reconstructiegebied. Door gronden te verwerven en eventueel na verkaveling weer uit te geven kunnen de natuur- en andere doelstellingen worden gerealiseerd.

Milieu

In grote delen van het gebied is de kwaliteit van lucht, grondwater en oppervlaktewater beneden het vereiste niveau. Zelfs met een nog strenger milieubeleid, zoals verplichte mestafzet, ammoniakdichte stallen, is het de vraag of de knelpunten voldoende worden opgeheven. Een groot aantal natuurgebieden heeft aanvullende bescherming nodig door zones van 250 m breed, zodat er voor intensieve veehouderij geen plaats meer is. Ook is de geuroverlast door de landbouw volgens het Rijk te groot.

De reconstructiecommissie wil:

- Agrarische bedrijven helpen verplaatsen die wat betreft milieumaatregelen op verkeerde locaties liggen.
- Ondernemers helpen die willen stoppen en zodoende zorgen voor afname van de milieudruk.
- Grond verwerven van agrariërs die hun bedrijf beëindigen en toedelen aan blijvende agrariërs. Hiermee ontstaat een minder intensieve bedrijfsvoering.

PLATFORM DUURZAAM RHENEN (ingezonden bericht)

Een overzicht van wat passeerde, sinds maart dit jaar.

De gemeentelijke adviesgroep Milieu vergaderde in april en in september.

Aan de orde kwam o.a. de duurzaamheids-spiegel, een landelijk opgestelde vragenlijst, waaruit per gemeente door een puntentelling af te leiden is hoe het staat met de aandacht voor duurzaamheid. In 2002 was de spiegel wel ingevuld, maar door de gemeente niet ingezonden. Het werd aanvaard als een "nulmeting", zodat in latere jaren de voorde-lingen op dit gebied zouden zijn vast te stellen. In 2003 is de spiegel opnieuw ingevuld en nu wel ingezonden, zodat ook duidelijk werd hoe Rhenen zich verhoudt tot andere gemeenten. Op 2 oktober, op de jaarlijkse dag van de NCDO in Zwolle, zijn de landelijke resultaten bekend geworden. Door de aandacht voor een "waterplan" was de score op dit onderdeel van de spiegel in elk geval hoger dan vorig jaar. Een afgevaardigde van het Platform woonde deze dag bij, evenals een milieu-ambtenaar van de gemeente Rhenen.

Op 22 mei was er een workshop, waaraan ook ons Platform deelnam, die materiaal moest opleveren voor dit waterplan. Een professioneel bureau maakt een startnotitie, die in september klaar zou zijn. Afsproken is dat ook over andere onderwerpen dan milieu overleg mogelijk zal zijn: ambtenaren van andere afdelingen komen dan incidenteel naar deze commissie.

Het Maatschappelijk Platform Duurzaam Wageningen nodigde ons uit voor een korte ontmoeting op 23 september, samen met milieu- en duurzaamheidsgroepen uit Ede en Renkum. We luisterden naar elkaars ervaringen en plannen en besloten tot een vervolg. Verder werd op deze avond, aangekondigd als D-(uurzaamheids)café, de Duurzaamheidsweek Wageningen 19-26 mei, geëvalueerd. Het Wageningse Platform, sterk gesteund door de gemeentelijke beleidsmedewerker, kent een breed scala aan activiteiten, waarbij bedrijven, winkels en horeca zijn betrokken.

Op 29 september was de studiemiddag, **Duurzaam Bouwen**. De middag was voorbereid met het provinciale Consulentenschap Duurzaam Bouwen. In een kort openingswoord door wethouder D. Prosman (ruimtelijke ordening), constateerde deze dat geen van de raadsleden

aan de uitnodiging gevolg had gegeven. De wethouder zelf moest trouwens ook na enkele minuten ver-trekken. Gelukkig waren er, behal-ve betrokken gemeenteambtenaren, vertegen-woordigers van architectenbureaus, bouwbe-drijven en de Rhenense Woningstichting. Twee medewerkers van het Consulentenschap wisten de deelnemers goed te betrekken bij het onderwerp door hen wensen/eisen te laten noemen voor een (denkbeeldige) nieuwe woning. Daarna volgde een presentatie van de vele facetten van duurzaam bouwen. Hierbij is het doel in alle fasen van een bouwproject de milieu-effecten te beperken en positief te beïnvloeden. Mede door de aanwezigheid van mensen uit de praktijk, met uiteenlopende belangen, ontstonden er levendige discussies. Tenslotte kreeg ieder gelegenheid, voor eigen organisatie aan te geven, wat gezien werd als sterke punten, zwakke punten, kansen en bedreigingen. In het rijtje voorlichtingsmiddagen dat tot nu toe is gehouden op initiatief van het Platform Duurzaam Rhenen, mag deze zeker tot de geslaagde behoren.

De Wereldspiegel

Op 2 oktober maakte de NCDO niet alleen bekend welke gemeenten in de top staan wat betreft aandacht voor duurzaamheid (Breda, op de voet gevolgd door Delft en Eindhoven) maar presenteerde ze ook het handboek Wereldspiegel.

De Lokale Duurzaamheidsspiegel (volgend jaar Duurzaamheidsbalans genoemd) geeft de inspanningen weer die gemeentes leveren. Maar wat organisaties, bedrijven, groepen of individuen doen komt daardoor niet in beeld. En vooral de mondiale dimensie kwam niet goed uit de verf. In de praktijk richten gemeen-tes zich vooral op de directe leefomgeving. De wereldspiegel gaat nu de mondiale context van duurzame ontwikkeling centraal stellen door zich te richten op de inspanningen van de gemeenschap en niet alleen op die van de gemeente. Het doel is versterking van het draagvlak voor internationale samenwerking en duurzame ontwikkeling, binnen het bedrijfs-levens en diverse maatschappelijke organisaties. De wereldspiegel is een instrument waarmee iedereen aan de slag kan. De regionale Centra voor Internationale Samenwerking, de COSSen, coördineren de uitvoering van de wereld-spiegel. Zij kunnen ondersteuning en begeleiding bieden.

*Namens het Platform, Dirk Wesselink, secretaris
8-10-2003*